

En tingsrätts åtgärd att vid en häktningsförhandling besluta om s.k. medhörning samt i häktningsbeslutet hemlighålla den häktades identitet m.m.

Anmälan

I en anmälan till JO framförde advokaten AA, såsom ombud för BB, kritik mot Svea hovrätt. Hovrätten hade vid en häktningsförhandling offentliggjort en misstänkts namn utan att lämna någon närmare förklaring till detta trots att såväl AA som åklagaren hade begärt att namnet, som vid tingsrätten inte offentliggjordes, skulle hållas hemligt.

Utredning

Handlingar i Svea hovrätts mål – – – samt dagboksblad och protokoll från häktningsförhandling i Stockholms tingsrätts mål – – – inforrades och granskades. Av handlingarna framgick bl.a. följande.

Häktningsförhandlingen vid tingsrätten hölls den 8 november 2002. Saken gällde grovt spioneri alternativt grovt företagsspioneri. I protokollet angavs som misstänkt ”hemlig BB” som därefter benämndes ”BB”. Sedan tingsrätten påropat målet uppgav BB att han inte ville att hans identitet skulle offentliggöras. BB sattes därför med medhörning i häktesrummet. Förhandlingen var alltjämt offentlig. Åklagaren framställde häktningsyrkande och yrkande om att förhandlingen fortsättningsvis skulle hållas inom stängda dörrar samt att förordnande enligt 5 kap. 4 § rättegångsbalken skulle meddelas. Försvaren uppgav att BB bestred häktningsyrkandet men att han inte hade någon erinran mot att förhandlingen hölls inom stängda dörrar. Tingsrätten beslutade med stöd av 5 kap. 1 §, 2 kap. 1 och 2 §§ samt 9 kap. 17 § sekretesslagen att förhandlingen skulle hållas inom stängda dörrar. Sedan förhandlingen åter förklarats offentlig meddelade tingsrätten i beslut bl.a. att ”BB” var på sannolika skäl misstänkt för grovt företagsspioneri och att han förklarades häktad. I beslutet förordnade tingsrätten vidare enligt 5 kap. 4 § rättegångsbalken att uppgifter i sak och uppgifter om BB:s identitet som lämnats under förhandlingen inte fick uppenbaras samt att detta förbud skulle gälla tills rätten meddelade något annat.

BB överklagade häktningsbeslutet. Efter viss skriftväxling i hovrätten, varvid den häktade genomgående benämndes BB, hölls den 17 november 2002 en häktningsförhandling i målet. Av protokollet från häktningsförhandlingen i hovrätten kunde följande utläsas. Som misstänkt angavs den häktade med namn och personnummer. Sedan rätten konstaterat att det inte fanns något hinder mot förhandlingen beslutades, på begäran av åklagaren, att denna skulle hållas inom stängda dörrar. Efter enskild överläggning meddelade hovrätten att förhandlingen åter var offentlig och avkunnade i parternas närvaro sitt beslut i vilket överklagandet avsågs. Den namngivne häktade var på sannolika skäl misstänkt för grovt företagsspioneri och det förelåg såväl flykt- som kollusionsfara. Vidare förordnade hovrätten att uppgifter som förebringats under förhandlingen och för vilka sekretess gällde enligt 5 kap. 1 § sekretesslagen inte fick uppenbaras. Förbudet skulle gälla tills något annat meddelades.

Anmälan remitterades till Svea hovrätt för upplysningar och yttrande om handläggningen av häktningsförhandlingen den 17 november 2002. Av upplysningarna skulle framgå vilka rättsliga överväganden som gjordes vid handläggningen av sekretessfrågorna.

Hovrätten (hovrättspresidenten CC) inkom med ett yttrande i vilket hänvisades till de upplysningar och det yttrande som lagmannen DD lämnat i ett bifogat yttrande. För egen del anförde CC att han inte hade något att tillägga till de bedömningar i fråga om rättstillämpning och rutiner som gjorts i yttrandet.

DD uppgav bl.a. följande.

Sekretessfrågorna

Av överklagandet och tingsrättens akt i målet framgick att bl.a. uppgiften om den misstänktes namn hade belagts med sekretess. Under målets beredning i hovrätten hade framkommit att det var av främst utredningsskäl som uppgiften hade sekretessbelagts eftersom ett avslöjande av namnet skulle kunna leda till att det blev känt vilken typ av hemliga uppgifter som misstänktes ha lämnats ut.

Innan förhandlingen avslutades och hovrätten höll enskild överläggning tillfrågades åklagaren och den offentlige försvararen om hur de såg på frågan om sekretess för namnuppgiften. Åklagaren upplyste då om att det inte längre av utredningsskäl fanns anledning till sekretess. Den enda möjliga sekretessbestämmelse som skulle kunna komma i fråga var enligt åklagaren 9 kap. 17 § sekretesslagen men han hade inte någon egentlig uppfattning i frågan. AA angav endast att hans klient inte hade något önskemål om att dennes namn skulle offentliggöras. Påståendet i AA:s anmälan till JO om att båda parter begärde att namnet även fortsättningsvis skulle hållas hemligt är således felaktigt.

Under sin överläggning kom hovrätten fram till att det inte fanns skäl för att behålla sekretessen för namnuppgiften. Utgångspunkten för hovrättens ställningstagande var att de beslut en domstol meddelar så långt som det över huvud taget är möjligt skall vara offentliga. Detta gäller i särskilt hög grad själva slutet; jfr 12 kap. 4 § andra stycket sekretesslagen. Att en misstänkt inte har något önskemål om att hans namn skall offentliggöras torde i och för sig inte vara ovanligt men utgör inte skäl för sekretess. Inte heller av annan anledning kunde hovrätten finna att det fanns tillräckliga skäl att behålla sekretessen för namnuppgiften med tillämpning av 9 kap. 17 § sekretesslagen. Hovrättens ställningstagande kom inte till uttryck på annat sätt än att hovrätten, då beslutet i häktningsfrågan avkunnades, lämnade uppgift om vem beslutet avsåg. Något särskilt beslut i frågan meddelades således inte och bedömdes

heller inte erforderligt med hänsyn till regeln i 12 kap. 4 § första stycket sekretesslagen.

Eftersom tingsrätten inte hade skilt målet från sig och därvid meddelat beslut enligt 12 kap. 3 § andra stycket sekretesslagen saknades enligt vår bedömning anledning för hovrätten att uttala sig om sekretess som alljämt skulle bestå.

Ärendet remitterades därefter till Stockholms tingsrätt för upplysningar och yttrande om vilka rättsliga överväganden som gjordes vid handläggningen av sekretessfrågor och frågan om s.k. medhörning i samband med tingsrättens häktningsförhandling den 8 november 2002, där misstänkte ”hemlig BB” förklarades häktad.

Tingsrätten (lagmannen EE) inkom med ett yttrande som hänvisade till de upplysningar som lämnats i ett bifogat yttrande från chefsrådmannen FF. EE upplyste att hon inte hade något att tillägga.

FF

Jag var ordförande vid häktningsförhandlingen i tingsrättens mål – – – den 8 november 2002. De rättsliga överväganden som tingsrätten gjorde i de frågor som JO aktualiserat var följande.

Enligt 9 kap. 17 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess bl.a. för uppgift om enskilds personliga förhållanden i utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men. Sekretessen gäller enligt 12 kap. 1 § samma lag också hos domstolen.

En namnuppgift torde vara att hänföra till enskilds personliga förhållanden. BB var angelägen om att hans identitet inte skulle offentliggöras. Målet var uppmärksammat och föremål för ett stort massmedialt intresse. I det läge som rådde var det naturligtvis osäkert om misstankarna mot BB skulle leda fram till åtal. Mot denna bakgrund och den presumtion för sekretess som ifrågavarande s.k. omvända skaderekvisit innebär fann tingsrätten att uppgiften om BB:s namn inte borde offentliggöras. Samtidigt ansåg tingsrätten att det var angeläget att i möjligaste mån ge allmänheten tillträde till förhandlingen. Av den orsaken fick allmänheten tillträde till den del av förhandlingen då yrkanden och inställning avgavs samt beslut meddelades medan tingsrätten medgav att BB från ett angränsande rum fick lyssna på vad som förekom (s.k. medhörning) med försvararen närvarande inne i tingssalen. Under större delen av förhandlingen som alltså hölls inom stängda dörrar var BB givetvis på plats i tingssalen.

Tingsrättens beslut att hålla förhandlingen, utom vad avsåg yrkandena, inställningen samt tingsrättens beslut, inom stängda dörrar grundade sig på att tingsrätten så som anges i 5 kap. 1 § rättegångsbalken fann att det kunde antagas att det vid förhandlingen skulle komma att förebringas uppgifter som omfattas av sekretess. De sekretessbestämmelser som bedömdes komma i fråga var, såsom angivits i protokollet, 5 kap. 1 §, 9 kap. 17 § samt 2 kap. 1 och 2 §§ sekretesslagen. Hänvisningen till de två sistnämnda lagrummen tog sikte på att brottsmisstankarna avsåg bl.a. brott mot rikets säkerhet i vilket diplomater tillhörande främmande lands beskickning kunde vara inblandade. I det låg enligt tingsrättens mening att, vilket ju inte krävs för att hålla en förhandling inom stängda dörrar om sekretess gäller enligt de två förstnämnda bestämmelserna, det var av synnerlig vikt att uppgifterna inte röjdes. Dessutom kunde andra sekretessbestämmelser, t.ex. 8 kap. 18 § sekretesslagen med hänsyn till att misstankarna alternativt avsåg företagsspioneri, komma i fråga. Tingsrätten har dock i det kortfattade protokollet från häktningsförhandlingen nöjt sig med att hänvisa till de fyra tidigare nämnda sekretessreglerna.

Jag kan inte finna annat än att det varit korrekt av tingsrätten att inte offentliggöra namnet på BB. Det är för övrigt inte ovanligt att tingsrätten med hänsyn till 9 kap. 17 § sekretesslagen kommer fram till att namn på misstänkta inte skall offentliggöras. Åtgärden att samtycka till att BB genom medhörning fick lyssna på delar av förhandlingen var ett sätt att lösa en konflikt mellan motstående intressen. Alternativet, om BB:s identitet skulle hållas hemlig, hade varit att hålla förhandlingen i sin helhet inom stängda dörrar. Tingsrätten fann att det valda förfaringssättet var att föredra, även om det saknar direkt stöd i författning.

I ett beslut den 30 december 2003 anförde *chefsJO Eklundh* bl.a. följande.

Rättslig reglering

Av 2 kap. 11 § andra stycket och 12 § regeringsformen (RF) framgår att förhandlingar vid domstol skall vara offentliga om inte annat föreskrivs i lag.

I 5 kap. 1 § rättegångsbalken (RB) föreskrivs bl.a. följande. Förhandling vid domstol skall vara offentlig. Kan det antas att vid förhandling kommer att förebringas uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i sekretesslagen (1980:100) (SkrL) får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, förordna att förhandlingen i vad den angår uppgiften skall hållas inom stängda dörrar. I vad avser domstolsförhandlingar under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, får också i andra fall förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 5 kap. 1 eller 7 § eller 9 kap. 17 § SkrL.

I 5 kap. 1 § SkrL anges bl.a. att sekretess gäller för uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål och angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.

Enligt 9 kap. 17 § första stycket SkrL gäller sekretess för uppgift om enskilda personliga och ekonomiska förhållanden, om inte annat följer av 18 §, bl.a. i utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål och i angelägenhet, som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men.

Sekretessen enligt 9 kap. 17 § första stycket SkrL gäller inte beträffande beslut huruvida åtal skall väckas, beslut om att förundersökning inte skall inledas eller beslut om att förundersökning skall läggas ned (9 kap. 18 § första stycket SkrL). Sådant sekretess upphör, med vissa undantag, vidare att gälla om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal (9 kap. 18 § andra stycket SkrL).

I 2 kap. 1 och 2 §§ SkrL finns bestämmelser om utrikes- respektive försvarssekretess.

Erhåller domstol i sin rättskipande eller rättsvårdande verksamhet från domstol eller annan myndighet uppgift som är sekretessbelagd där, gäller sekretessen också hos domstolen (12 kap. 1 § första stycket SekrL).

I 12 kap. 3 § första stycket SekrL föreskrivs att sekretess för uppgift i mål eller ärende i domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet upphör att gälla i målet eller ärendet, om uppgiften förebringas vid offentlig förhandling i samma mål eller ärende. Detta gäller dock inte sekretess enligt 5 kap. 6 § SekrL. Förebringas sekretessbelagd uppgift som avses i 12 kap. 3 § första stycket SekrL vid förhandling inom stängda dörrar, består sekretessen enligt paragrafens andra stycke under den fortsatta handläggningen, om domstolen inte förordnar annat. Sedan domstolen skilt målet eller ärendet från sig, består sekretessen endast om domstolen i domen eller beslutet har förordnat om det. Fullföljs talan i mål eller ärende vari domstol har meddelat förordnande om att sekretess för uppgift skall bestå, skall den högre rätten pröva förordnandet när den skiljer målet eller ärendet från sig.

Av 12 kap. 4 § SekrL framgår bl.a. att sekretess för uppgift i mål eller ärende i domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet upphör att gälla i målet eller ärendet, om uppgiften tas in i dom eller annat beslut i samma mål eller ärende, om inte domstolen i domen eller beslutet har förordnat att sekretessen skall bestå. Förordnande att sekretessen skall bestå får inte omfatta domslutet eller motsvarande del av annat beslut, såvida inte rikets säkerhet eller annat intresse av synnerlig vikt oundgängligen påkallar det. Angår målet eller ärendet någons civila rättigheter och skyldigheter eller anklagelse mot någon för brott, gäller dessutom att förordnande som omfattar domslut eller motsvarande del av annat beslut får meddelas endast om riket befinner sig i krig eller krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden råder. Fullföljs talan mot dom eller beslut vari domstol har meddelat ett sådant förordnande som nyss har sagts, skall den högre rätten pröva förordnandet när den skiljer målet eller ärendet från sig.

Bedömning

Tingsrätten

Frågan om s.k. medhörning

Då häktningsförhandlingen vid tingsrätten inleddes uppgav BB att han inte ville att hans identitet skulle offentliggöras. Tingsrätten medgav att BB från ett angränsande rum fick lyssna på vad som förekom vid förhandlingen i den del förhandlingen var offentlig, dvs. då yrkanden och inställning avgavs samt då beslut meddelades. Av tingsrättens yttrande framgår att rätten fann att uppgiften om BB:s namn skulle omfattas av sekretess med stöd av 9 kap. 17 § och 12 kap. 1 § SekrL och att det samtidigt var angeläget att i möjligaste mån ge allmänheten tillträde till förhandlingen samt att alternativet till s.k. medhörning hade varit att låta förhandlingen i sin helhet hållas inom stängda dörrar.

Eftersom principen om förhandlingsoffentlighet även gäller vid häktningsförhandlingar bör domstolarna vara noga med att förordna om stängda dörrar

endast under de delar av förhandlingen då det verkligen är befogat (jfr Edelstam, Offentlighet och sekretess i rättegång, s. 157 och JO 1985/86 s. 90). Det var således korrekt att tingsrätten lät vissa delar av häktningsförhandlingen vara offentliga. Offentligheten sattes emellertid i viss mån ur spel genom rättsens beslut om s.k. medhörning.

Termen ”medhörning” förekommer inte i rättegångsbalken utan är ett uttryck som används för att beteckna den möjlighet som domstolarna har att låta en person avlyssna ett förhör med hjälp av högtalare i ett angränsande rum. Den rättsliga grunden för detta förfarande finns i bl.a. 36 kap. 18 § och 37 kap. 3 § första stycket RB. Dessa bestämmelser tar sikte på situationer där det kan antas att en person av rädsla eller annan orsak inte fritt berättar sanningen på grund av en parts eller åhörarens närvaro eller att parten eller åhöraren hindrar personen i sin berättelse. I en sådan situation får rätten förordna att parten eller åhöraren inte får vara närvarande vid förhöret. En berättelse som på detta sätt lämnats i en parts frånvaro skall återges i behövlig omfattning när parten åter är närvarande. Ett alternativ till det sistnämnda är att förordna om medhörning beträffande den frånvarande personen.

Som sagts i det föregående krävs lagstöd för att göra undantag från principen om förhandlingsoffentlighet. Som tingsrätten också anfört i sitt yttrande saknades författningsstöd för åtgärden att låta BB vara frånvarande från häktningsförhandlingen i syfte att hemlighålla dennes identitet. Det fanns därför inte något utrymme för en sådan ”praktisk” lösning av den konflikt som tingsrätten ansåg föreligga. Tingsrätten hade i stället haft att ta ställning till om förhandlingen skulle vara offentlig eller om förutsättningar förelåg för att förordna om stängda dörrar enligt 5 kap. 1 § RB.

Sekretessfrågorna

Rätten förordnade med stöd av 5 kap. 1 § RB och 5 kap. 1 §, 9 kap. 17 § samt 2 kap. 1 och 2 §§ SekrL att förhandlingen i viss del skulle hållas inom stängda dörrar. Jag har ingen anledning att ifrågasätta detta beslut.

Som nämnts i det föregående ansåg tingsrätten att uppgiften om BB:s namn omfattades av sekretess enligt 9 kap. 17 § SekrL. I protokollet från häktningsförhandlingen benämndes BB genomgående ”hemlig BB” eller ”BB”. Den häktades identitet framgick således inte av beslutet.

I 9 kap. 17 § SekrL regleras sekretessen till skydd för enskildas intresse under bl.a. förundersökningar. Enligt bestämmelsen gäller sekretess för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men. En namnuppgift eller en uppgift om personnummer är att hänföra till den enskildes personliga förhållanden och kan således omfattas av sekretess med stöd av detta lagrum. Det är också tydligt att den misstänkte eller någon honom närstående skulle kunna lida men av att hans namn eller personnummer offentliggörs under en

förundersökning. Under en förundersökning kan uppgiften om den misstänktes namn och personnummer dessutom omfattas av sekretess med stöd av andra bestämmelser, t.ex. av utredningsskäl enligt 5 kap. 1 § första stycket SekrL.

Den fråga som är aktuell i detta ärende är i vilken mån uppgiften om den misstänktes identitet kan omfattas av sekretess i ett avgörande meddelat av en domstol.

Av bestämmelsen i 12 kap. 4 § andra stycket SekrL framgår att ett förordnande, att sekretess för en uppgift i ett mål eller ärende i en domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet skall bestå, inte får omfatta domslutet eller motsvarande del av annat beslut, såvida inte rikets säkerhet eller annat intresse av synnerlig vikt oundgängligen påkallar det. Angår målet anklagelse mot någon för brott, gäller dessutom att ett sekretessförordnande som omfattar domslut eller motsvarande del av annat beslut får meddelas endast om riket befinner sig i krig eller krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden råder.

I förarbetena till sekretesslagen uttalas att det från rättssäkerhetssynpunkt är av stor vikt att domstolarnas handläggning och beslut i så stor utsträckning som möjligt är underkastade offentlig insyn (prop. 1979/80:2 Del A, s. 92). I fråga om själva domslutet eller motsvarande del av annat domstolsbeslut än dom är från rättssäkerhetssynpunkt intresset av offentlighet särskilt starkt. Möjligheten att med sekretess omgärda denna del av domstolarnas domar och beslut bör därför vara starkt begränsad (s. 103).

I förarbetena till 12 kap. 4 § SekrL har inte särskilt berörts vad som åsyftas med uttrycket ”domslutet eller motsvarande del av annat beslut”. Frågan är då hur detta uttryck skall tolkas vid handläggningen av brottmål.

I 30 kap. 5 § första stycket RB anges att en brottmålsdom i skilda avdelningar skall ange domstolen samt tid och ställe för domens meddelande, parterna samt deras ombud eller biträden och den tilltalades försvarare, domslutet, parternas yrkanden och de omständigheter som dessa grundas på, och domskälen med uppgift om vad som är bevisat i målet. Ordet domslut i rättegångsbalken har således en snävt avgränsad innebörd. Att det förhåller sig på detta sätt framgår också av ett uttalande i kommentaren till rättegångsbalken att rätten i ett domslut måste ange såväl tillämpliga lagrum som brottets rättsliga beteckning (Fitger, Rättegångsbalken, Del 2, s. 30:13). Ett domslut i den bemärkelse som avses i 30 kap. 5 § första stycket RB omfattar således endast den uppräknade av lagrum, brottsrubriceringar, påföljd m.m. som görs i en fällande brottmålsdom och inte t.ex. uppgiften om vem som är tilltalad i målet.

Det kan emellertid enligt min uppfattning inte ha varit lagstiftarens avsikt att uttrycket ”domslutet eller motsvarande del av annat beslut” i 12 kap. 4 § andra stycket SekrL skall tolkas på det snäva, tekniska sätt som har nämnts i det föregående. Man måste vid tolkningen av bestämmelsen beakta att syftet med den där föreskrivna inskränkningen i domstolarnas möjlighet att förordna om sekretess

är att säkerställa offentlig insyn i domstolarnas avgöranden och ett därav följande skydd för den enskildes rättssäkerhet.

För att detta syfte skall kunna tillgodoses måste också uppgiften i en brottmålsdom om den tilltalades identitet anses vara en sådan uppgift som omfattas av uttrycket ”domslutet eller motsvarande del av annat beslut” i 12 kap. 4 § andra stycket SekrL. Det är uppenbart att offentlighets- och rättssäkerhetsintressena inte skulle tillgodoses, om det enda som framgick av den offentliga delen av en brottmålsdom var att en icke namngiven person hade döms för ett visst brott till en viss påföljd.

Intresset av insyn i brottmålsförfarandet såvitt gäller den tilltalades identitet säkerställs i själva verket också på annat sätt. Eventuell förundersökningssekretess till skydd för utredningsintresset enligt 5 kap. 1 § första stycket SekrL avseende den misstänktes identitet får sålunda anses upphöra senast när åtal väcks. Förundersökningssekretess till skydd för enskildas personliga och ekonomiska förhållanden enligt 9 kap. 17 § första stycket SekrL upphör enligt 9 kap. 18 § andra stycket samma lag – med vissa speciella undantag – att gälla om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal. Det kan vidare nämnas att den särskilda sekretess som i 9 kap. 16 § SekrL föreskrivs i fråga om vissa slags mål vid domstol enligt en uttrycklig bestämmelse i paragrafen inte gäller för uppgift om vem som är tilltalad.

Eftersom det i detta ärende emellertid inte är fråga om domar utan om häktningsbeslut uppkommer frågan om vad som i 12 kap. 4 § andra stycket SekrL avses med uttrycket ”motsvarande del av annat beslut”.

Det kan till att börja med inte råda något tvivel om att uttrycket omfattar slutliga beslut. Om avsikten hade varit att bestämmelsen, utöver domar, skulle gälla endast i fråga om sådana beslut, hade detta emellertid kunnat uttryckas på ett enkelt sätt. Den tolkning som ligger närmast till hands är därför att lagstiftaren avsett att åtminstone vissa icke slutliga beslut också skall omfattas av bestämmelsen.

Det förekommer att domstolar utformar beslut om förordnande av offentlig försvarare under en förundersökning på sådant sätt att den misstänktes identitet av hänsyn till dennes integritet inte framgår av själva ”slutet”. Det kan enligt min mening inte med fog hävdas att ett sådant förfarande på ett oacceptabelt sätt kommer i konflikt med offentlighets- och rättssäkerhetsintressena.

Det förhåller sig däremot annorlunda när det är fråga om domstolsbeslut som innebär att någon berövas friheten. I motsats till ett förordnande om offentlig försvarare medför ett häktningsbeslut ingripande rättsverkningar för den enskilde. Man bör vidare beakta att ett beslut om förordnande av offentlig försvarare normalt fattas på domarens tjänsterum, medan däremot ett häktningsbeslut av rätts-säkerhetsskäl skall fattas vid en förhandling. Som framgår av redogörelsen för den rättsliga regleringen är huvudregeln att förhandlingar vid domstol skall vara offentliga. Härav följer uppenbarligen att offentlighetsprincipen måste tillmätas särskild vikt när det är fråga om domstolsbeslut som fattas vid en förhandling.

Att varje medborgare gentemot det allmänna är skyddad mot frihetsberövande framgår av 2 kap. 8 § RF och artikel 5 i Europakonventionen. Åtgärden att i ett domstolsbeslut om frihetsberövande hemlighålla den frihetsberövade personens identitet innebär uppenbarligen en drastisk begränsning av omvärldens möjligheter att kontrollera frihetsberövandets rättsenlighet.

Den vikt som lagstiftaren har fäst vid principen att beslut om frihetsberövanden skall vara offentliga framgår bl.a. av bestämmelsen i 7 kap. 2 § första stycket 1 SekrL. Av denna följer att sekretessen inom hälso- och sjukvården för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, inte gäller beslut i ärenden enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård, om beslutet angår frihetsberövande åtgärd. Skälet till detta undantag från den normala hälso- och sjukvårdssekretessen är bl.a. att insynen i den psykiatriska tvångsvården har bedömts vara viktigare än skyddet för den enskildes integritet.

I förarbetena till bestämmelsen sägs bl.a. följande. Hälso- och sjukvården bygger till dominerande del på frivillighet, men vissa tvångsinslag kan förekomma enligt regler i vissa lagar. I den promemoria som låg till grund för lagstiftningsärendet om sekretesslagen hade uttalats att det i ärenden om tvångsåtgärder enligt dessa lagar i rättssäkerhetens och den offentliga kontrollens intresse bör råda en mindre sträng sekretess än enligt huvudregeln. Särskilt betydelsefullt var det enligt promemorian att beslut om frihetsberövande inte kan fattas i hemlighet. Vid remissbehandlingen riktades viss kritik mot detta. Föredragande statsrådet ansåg det emellertid för egen del angeläget att slå vakt om offentlighetsintressena när fråga är om ingripande mot enskilda i dessa fall. I överensstämmelse med promemorieförslaget förordade han därför att beslut av ”nuvarande utskrivningsnämnd, beslutsnämnd och psykiatriska nämnden samt beslut inom socialvården om tvångsmässig vård av enskild” skulle vara offentliga (prop. 1979/80:2, Del A, s. 164). Detsamma borde enligt ett annat uttalande gälla andra beslut i ärenden inom hälso- och sjukvården vilka angår frihetsberövande åtgärder (s. 175).

Som ett annat exempel på att offentlighets- och rättssäkerhetsintressena har ansetts ta över den enskildes intresse av skydd för sin integritet vid frihetsinskränkningar kan nämnas omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387). Av bestämmelsen i 9 kap. 18 § första stycket 3 SekrL följer att sekretessen enligt 9 kap. 17 § första stycket samma lag inte gäller uppgifter som avser sådana omhändertaganden. Skälet härtill är att det har ansetts vara ett starkt rättssäkerhetsintresse att sådana omhändertaganden är underkastade offentlig kontroll (Regner m.fl., Sekretesslagen, En kommentar, s. 9:54).

Enligt min mening framstår det som naturligt att bestämmelsen i 12 kap. 4 § andra stycket SekrL tillämpas också beträffande icke slutliga domstolsbeslut som innebär att någon berövas friheten. Av skäl, motsvarande dem som här redovisats beträffande frihetsberövanden inom hälso- och sjukvården och omhändertaganden enligt polislagen, skall bestämmelsen därvid ges den innebörden att den del av beslutet som inte får hemlighållas skall innehålla också tydliga uppgifter om den

frihetsberövade personens identitet. Det kan inte råda något tvivel om att en sådan tillämpning av bestämmelsen står i bäst överensstämmelse med den offentlighetsprincip som är av grundläggande betydelse för domstolsförfarandet i en rättsstat.

Man kan till det sagda föga den praktiska synpunkten att ett häktningsbeslut som inte anger den häktades identitet inte är verkställbart. Om man skulle välja att ange den häktades identitet i en särskild bilaga till beslutet måste denna därför anses utgöra en oundgänglig del av häktningsbeslutet, som i sekretesshänseende inte kan behandlas annorlunda än övriga delar av detta.

Sammanfattningsvis är jag således av den uppfattningen att bestämmelserna i 12 kap. 4 § andra stycket SekrL innebär att det inte är möjligt att under hänvisning till exempelvis 5 kap. 1 § eller 9 kap. 17 § SekrL hemlighålla uppgiften om den misstänktes identitet i ett beslut som innebär att han häktas. Att den misstänkte själv framför önskemål om att hans identitet inte skall röjas saknar härvid betydelse. Rättsläget i denna fråga kan emellertid knappast anses vara helt klart, och jag finner därför inte anledning att rikta någon kritik mot tingsrätten med anledning av dess handläggning i det här diskuterade hänseendet.

Hovrätten

Hovrätten förordnade, på begäran av åklagaren, redan innan den misstänkte framställt sitt yrkande och åklagaren angett sin inställning, att häktningsförhandlingen skulle hållas inom stängda dörrar. Grunden härför framgår inte av protokollet från förhandlingen. Hovrättens yttrande ger emellertid närmast vid handen att beslutet om stängda dörrar varit föranlett av hänsyn till utredningssekretessen enligt 5 kap. 1 § SekrL. Förhandlingen förklarades åter offentlig när beslut avkunnades i målet. I hovrättens beslut har BB benämnts med namn och personnummer. Med hänsyn till vad jag har anfört i det föregående om tingsrättens handläggning av frågan om sekretess beträffande BB:s identitet anser jag att det var korrekt av hovrätten att ange denna i beslutet. Hovrätten var självfallet inte bunden av tingsrättens förordnande enligt 5 kap. 4 § RB att de uppgifter om BB:s identitet som lämnats under förhandlingen där inte fick uppenbaras. Som hovrätten uppgett behövdes inte heller något särskilt beslut för att upphäva sekretessen beträffande uppgiften om BB:s identitet (jfr 12 kap. 3 § första stycket och 12 kap. 4 § första stycket SekrL).

Som jag har uttalat i det föregående bör domstolarna vara noga med att förordna om stängda dörrar endast under de delar av förhandlingen då det verkligen är befogat. Jag anser mig emellertid inte ha grund för att rikta någon kritik mot hovrätten i detta hänseende. Jag vill däremot framhålla att anledningen till en domstols beslut att en förhandling skall hållas inom stängda dörrar skall anges i protokollet eller andra anteckningar från förhandlingen (se 6 kap. 3 § första stycket 4 RB).

Avslutande synpunkter

Under senare tid har jag vid flera tillfällen uppmärksammat att domstolar har hållit den misstänktes identitet hemlig i häktningsbeslut. Anna-Lena Dahlqvist har i boken "Sekretess inom rättsväsendet" gett exempel på hur häktningsprotokoll med beslut i vilka den misstänktes identitet inte anges kan utformas (s. 221). Av Svea hovrätts remissyttrande i ärendet framgår å andra sidan att hovrätten i det här aktuella fallet inte ansett det möjligt att hemlighålla namnet på den häktade i häktningsbeslutet. Det finns således olika uppfattningar i frågan.

Man kan naturligtvis – särskilt mot bakgrund av införandet av ett s.k. omvänt skaderekvisit i 9 kap. 17 § SekrL – argumentera för ståndpunkten att hänsynen till den misstänktes integritet under förundersökningen motiverar att vederbörandes identitet hålls hemlig i ett häktningsbeslut. Mot detta hänsynstagande i det enskilda fallet måste emellertid vägas den av bl.a. rättssäkerhetsskäl motiverade princip om offentlig insyn i domstolarnas verksamhet som är av grundläggande betydelse i en rättsstat. Enligt min mening måste det skydd som den enskildes rättssäkerhet i fall av det här aktuella slaget bereds genom offentligheten tillmätas avsevärt större vikt än hänsynen till hans personliga integritet.

Som jag har påpekat i det föregående är rättsläget vad gäller tillämpningen av 12 kap. 4 § andra stycket SekrL vid häktningsbeslut emellertid inte helt klart. Enligt min mening kan det vara lämpligt att behandla denna fråga inom ramen för den översyn av sekretesslagen som för närvarande pågår. Jag översänder därför kopior av detta beslut till Justitiedepartementet och justitieutskottet.